

Дяченко О.П.

К.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування
Одеський державний аграрний університет, Україна

БОРОТЬБА З КОРУПЦІЄЮ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ

Постановка проблеми. Корупція - одна з найбільш гострих і складних проблем на шляху становлення України як незалежної демократичної, правової і соціальної держави. Це пов'язано з тим, що за останні роки рівень корупції в нашій державі виріс і став однією з гострих проблем сучасності. Дане явище створює значну загрозу безпеці як розвитку держави так і конституційному ладу в наступних моментах: підриває авторитет країни, завдає шкоди демократичним засадам управління суспільством, функціонуванню державного апарату, обмежує конституційні права і свободи людини та громадянина, порушує принципи верховенства права і встановлений порядок здійснення повноважень посадовими і службовими особами органів державної влади, управлінських структур приватного сектору, руйнує моральні та суспільні цінності, дискредитує державу на міжнародному рівні.

Досвід зарубіжних країн в боротьбі з корупційними ризиками має відігравати багатогранну та вагомую роль при провадженні антикорупційної політики в нашій державі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти запобігання та протидії корупції, враховуючи досвід зарубіжних країн, були предметом наукових розвідок таких учених, як С. М. Алфьоров, І.Ю. Гришова, Д. Г. Заброта, О. Г. Кальман, М. І. Камлик, М. І. Мельник, С. С. Рогульський, О. В. Ткаченко, О. Ю. Тодика, Р. М. Тучак тощо. Питання боротьби з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, розглядалися Л. І. Аркушею, А. С. Беніцьким, О. В. Кийвець, А. О. Клименком, О. Є. Користіним, М. В. Корнієнком, І. Є. Мезенцевою, О. Б. Наумовим, С. В. Симов'яном та ін. Утім, незважаючи на вагомий доробок науковців, значний інтерес до цієї проблематики, науковий аналіз взаємозв'язку та розв'язання проблемних питань запобігання відмиванню грошей і корупції потребує комплексного дослідження, особливо в контексті застосування досвіду зарубіжних країн.

Мета досліджень. Визначення ефективних шляхів подолання корупційних явищ в нашій країні, використовуючи зарубіжний досвід боротьби з корупцією. Незважаючи на активну побудову антикорупційного законодавства, ці питання не втратили своєї актуальності й нині.

Результати досліджень. Корупція в Україні перетворилася на одну з загроз національної безпеки. Вплив корупції на українське суспільство і державу має комплексний

та системний характер, зокрема йдеться про соціальні, економічні, владні, політичні, та міжнародні аспекти цього впливу.

Населення України дуже високо оцінює масштаби поширення корупції в Україні. Згідно з результатами соціологічних опитувань Центру Разумкова, населення оцінює рівень корупції в державі як масштабне явище [1, с. 42].

За останні десятиліття на міжнародному і регіональному рівні (в тому числі на рівні ООН, Світового банку, МВФ, Європейської ради та деяких інших міжнародних організацій) прийнято багато угод і ініціатив, які спрямовані на боротьбу з корупцією та закріплюють норми права міжнародного характеру, обов'язкові для країн, що їх ратифікували.

Однією з перших угод, що регулюють питання боротьби з корупцією, стало прийняття у 1995 році Європейським Союзом "Конвенції про захист фінансових інтересів" та двох протоколів до неї (1996 і 1997 року). У цій Конвенції встановлено відповідальність осіб та керівників компаній, дії яких спрямовані на підкуп посадових осіб, в результаті чого можуть виникнути загрози інтересам Європейського Союзу. Надано визначення поняття хабар, зокрема, до хабара віднесено не лише матеріальні блага, але й будь-які інші вигоди, надані службовцю.

Також вирішенню проблеми корупції спрямовано документ з назвою "Двадцять керівних принципів боротьби проти корупції", що закріплені в резолюції 24 Комітету Міністрів Ради Європи від 6 листопада 1997 року (Далі Резолюція 24 (97)). Даний документ не має обов'язкової юридичної сили і носить характер рекомендацій для країн, що входять до Ради Європи.

Найважливішим принципом протидії корупції називається незалежність органів, які здійснюють попередження, розслідування і залучення до відповідальності за корупцію (Принцип 3 Резолюції 24 (97)). Принцип 7 Резолюції 24 (97) пропонує державам йти по шляху створення спеціалізованих органів, яким доручається боротьба з корупцією. Принцип 9 Резолюції 24 (97) вимагає забезпечення максимальної прозорості в організації і функціонуванні державних органів. У більшості європейських країн прийняті спеціальні закони про доступ громадян до інформації, що зберігається в державних органах. Особливу увагу приділено відкритості процедур розподілу державних замовлень. Принцип 16 Резолюції 24 (97) проголошує, що засоби масової інформації повинні бути вільні в одержанні і поширенні інформації про корупцію.

З метою протидії політичній корупції в Резолюції 24 (97) пропонується державам приймати спеціальні норми, що створюють перешкоди для корупції при фінансуванні партій, і виборчих кампаній (Принцип 15). Принцип 6 вимагає обмежити імунітети вищих посадових осіб держави для забезпечення розслідування і залучення до відповідальності

винних у вчиненні корупційних злочинів до рівня, необхідного в демократичній державі.

З метою захисту конкуренції всередині Європейського Союзу (ЄС) 22 грудня 1998 року Радою ЄС було прийнято “Спільні дії проти корупції в приватному секторі”. Держави-члени Союзу взяли на себе зобов'язання криміналізувати корупцію в сфері комерційних відносин, у яких беруть участь недержавні посадові особи.

Роль міжнародних інструментів у боротьбі з корупцією виконують декларації. Хоча вони мають рекомендаційний характер і не є обов'язковими до виконання, проте відіграють досить вагомий роль у процесі протидії корупції. Так, "Декларація ООН проти корупції і підкупу в міжнародних комерційних відносинах" закликає всі країни світу криміналізувати підкуп іноземних посадових осіб, який здійснюється в міжнародних комерційних відносинах [2, с. 93].

У 1996 році Генеральною Асамблеєю ООН затверджено “Міжнародний кодекс поведінки публічних посадових осіб”. Цей Кодекс вимагає від державних службовців і інших посадових осіб бути відданими суспільним інтересам, прагнути до ефективної роботи, неупередженості і дбайливого відношення до суспільних коштів. Державний службовець не повинен приймати участь у справах, у яких особисто зацікавлений (не допускати конфлікту інтересів), навіть після відходу від служби. Кодекс також вимагає декларування майнового стану та одержаних благ службовцями.

Широкий набір антикорупційних заходів міститься в Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності (2000 рік). У ній відзначається, що транснаціональна організована злочинність є важливим джерелом корупції у світі. Конвенція пропонує використовувати конфісковане у злочинців майно для покриття витрат, пов'язаних з одержанням доказів у справі. Країни-учасниці, що ратифікували Конвенцію, беруть на себе зобов'язання допомагати одна одній у розслідуванні злочинів.

У даному контексті доцільно згадати Конвенцію ООН по боротьбі з корупцією, яку підписали 100 країн світу в мексиканському місті Мерид у грудні 2003 р.

Важливим моментом є запровадження правової антикорупційної освіти. Її мета полягає у здійсненні комплексу заходів виховного, навчального та інформаційного характеру, спрямованих на формування високої антикорупційної правосвідомості, має бути всеохоплюючою і диференційованою залежно від категорій, на яку вона спрямовується.

Об'єктом спрямування цієї освіти мають бути, насамперед: учнівська та студентська молодь; державні службовці, інші службовці державних органів; посадові особи місцевого самоврядування; народні депутати України, депутати місцевих рад; журналісти, які висвітлюють правову, у тому числі антикорупційну тематику тощо.

Також важливим моментом виступає застосування засобів стимулювання чиновників до чесної роботи. Як свідчить зарубіжний досвід, саме цей процес значною мірою, визначає ефективність боротьби з корупцією.

Висновки. Отже, явище корупції є одним з основних факторів, що сприяють отриманню доходів, одержаних нелегальним шляхом. Оскільки фінансові системи в усьому світі взаємопов'язані та взаємозалежні, проблема запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, сьогодні набула глобального масштабу. Застосування міжнародного досвіду при побудові національної антикорупційної політики є запорукою успішного вирішення однієї із найзначніших проблем розвитку сучасної України.

Література.

1. Гришова І.Ю. Корупційні ризики та зарубіжна методологія їх оцінки в системі економічної безпеки / І.Ю. Гришова., О.О.Красноручський // Проблеми і перспективи економіки та управління : науковий журнал / Черніг. нац. технол. ун-т. – Чернігів : Черніг. нац. технол. ун-т, 2015. – № 4 (4). – С.40-46.
2. Наумов О.Б. Інституційні детермінанти й стратегічні напрями економічного розвитку національного господарства / І.Б. Жилияєв, О.Б. Наумов, Л.М.Наумова// Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2016. - № 5. – С.89-95.